

min of meer boven de wet stonden. Er werd algemeen geklaagd over rechteloosheid. Die klachten bleven aan de rechterlijke instanties niet onbekend; zij namen ze menigmaal in hun periodieke rapporten aan het *Reichsjustizministerium* op. De *Reichsjustizminister*, dr. Franz Gürtner, vroeger lid van een Beierse burgerlijke partij, nam er dan zuchtend kennis van. Hij was een zwakke figuur, machteloos ook binnen zijn eigen departement. De lakens werden daar uitgedeeld door enkele fanatieke Nazi's.

*

Dat na het Rijksdagbrand-proces de Bulgaarse communisten Dimitrow, Popow en Tanew en de Duitse communistische leider Torgler (alle vier op losse gronden gearresteerd) door een van de strafkamers van Duitslands hoogste rechterlijke college, het *Reichsgericht*, vrijgesproken waren (december '33), had Hitler niet alleen als een zware politieke nederlaag beschouwd (dat was het ook), maar tevens als een nieuwe aanwijzing dat de bestaande rechterlijke macht niet deugde; er was toen besloten, voor belangrijke zaken een nieuwe, politieke rechtbank in het leven te roepen: het *Volksgerichtshof*.

Dit college¹ telde aanvankelijk drie Kamers (*Senate*) die elk uit vijf leden bestonden: twee beroeps- en drie lekenrechtters; die lekenrechtters waren officieren van de *Wehrmacht* of van de politie dan wel gezagsdragers van de *NSDAP* of van haar verschillende formaties. Namens het openbaar ministerie trad voor het *Volksgerichtshof* aanvankelijk de *Oberreichsanwalt* te Leipzig op, later werd dat een aparte *Oberreichsanwalt*. Het *Volksgerichtshof* had het recht, een eigen vooronderzoek te gelasten, maar van die bevoegdheid werd spoedig geen gebruik meer gemaakt, hetgeen betekende dat het college zich volledig afhankelijk maakte van de gegevens die de *Gestapo* verzameld had. Het sprak in laatste instantie (er was geen appèl mogelijk) recht in zaken van hoog-, c.q. landverraad, maar die begrippen werden zodanig uitgerekt dat alle belangrijke gevallen van illegale actie geacht werden, er onder te vallen.

Minder belangrijke gevallen van illegale actie of van anti-nationaal-socialistisch gedrag (daaronder vielen ook negatieve uitlatingen over het

¹ Wij ontleen onze gegevens aan (*Institut für Zeitgeschichte*) *Die Deutsche Justiz und der Nationalsozialismus*, W. Wagner: *Der Volksgerichtshof im nationalsozialistischen Staat* (1974).